

การมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อการอนุรักษ์น้ำคลองท่าแพ Community Participation for Water Conservation of Tapae Canal

วัฒนา ณ นคร *

สมพร ณ นคร

ชัยลิทธิ์ ปรีชา

คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

*e-mail: wattana.nn@hotmail.com

Wattana Na Nakorn

Somporn Na Nakorn

Chaisit Preecha

Faculty of Agriculture, Rajamangala University of Technology Srivijaya,
Nakhon Si Thammarat Campus

บทคัดย่อ

การมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อการอนุรักษ์น้ำคลองท่าแพ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการวิจัยเพื่อสำรวจความคิดเห็นของชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ค้นหาข้อคิดเห็น การวิเคราะห์ปัญหา และข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์น้ำคลองท่าแพ และ (2) การถ่ายทอดองค์ความรู้จากโครงการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคลองท่าแพ โดยประเมินผลและวิเคราะห์ผลการรับรู้และการนำผลการรับรู้ก่อนและหลังการถ่ายทอด รวมทั้งการนำผลการรับรู้ไปปฏิบัติและทำกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์น้ำในลำคลองท่าแพ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test และการวิเคราะห์เนื้อหาจากผลการทำกิจกรรม ระยะเวลาดำเนินโครงการ ระหว่างวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2554-14 กันยายน 2555

ผลการวิจัยพบว่า ผู้แทนชุมชน ผู้แทนส่วนราชการ และผู้แทนเยาวชน มีข้อคิดเห็นและข้อเสนอต่อการอนุรักษ์น้ำคลองท่าแพ ดังนี้ ชุมชนความมีเห็นที่ดูแลและช่วยกันอนุรักษ์น้ำในลำคลองท่าแพโดยการปลูกต้นไม้บริเวณริมคลอง ควบคุมการรุกล้ำพื้นที่ลำคลอง อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบริเวณคลองท่าแพ การสร้างเครือข่ายอนุรักษ์คลองท่าแพ สร้างจิตสำนึกและความสามัคคีให้ประชาชนในชุมชนร่วมกันอนุรักษ์น้ำคลองท่าแพโดยการไม่ทิ้งของเสียงลำคลอง ควรให้ความรู้ในการฟื้นฟูป่าต้นน้ำของลำคลองท่าแพ ส่งเสริมให้มีส่วนร่วมมีธรรห่วงหน่ายงานราชการและประชาชนริมคลองอย่างต่อเนื่อง ผลการถ่ายทอดองค์ความรู้จากโครงการวิจัยการศึกษานิเวศวิทยาคลองท่าแพ การศึกษาชีวิทยาบางประการของปลาพื้นถิ่นคลองท่าแพ และการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการอนุรักษ์นิเวศวิทยาคลองท่าแพ จากการวัดผลกระทบดับความรู้ความเข้าใจด้านการศึกษานิเวศวิทยาคลองท่าแพ การศึกษาชีวิทยาบางประการของปลาพื้นถิ่นคลองท่าแพ และการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการอนุรักษ์นิเวศวิทยาคลองท่าแพของผู้แทนชุมชนที่เป็นเครือข่ายในการอนุรักษ์น้ำคลองท่าแพ พบว่า ผู้แทนชุมชนที่เข้าร่วมโครงการมีความรู้ความเข้าใจการอนุรักษ์น้ำในลำคลองท่าแพก่อนการฝึกอบรมในทุกประเด็นของการเข้าร่วมโครงการในครั้งนี้ เปรียบเทียบกับหลังการฝึกอบรมแล้ว ผู้แทนชุมชนมีความรู้ความเข้าใจในระดับมาก มีผลแตกต่างกันทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญ 0.01 ผลการรับรู้โดยภาพรวมด้านระบบนิเวศวิทยาของคลองท่าแพ ก่อนและหลังการฝึกอบรมมีผลแตกต่างกันทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญ 0.05 ผลการรับรู้โดยภาพรวมด้านชีวิทยาบางประการของปลาพื้นถิ่นคลองท่าแพ ก่อนและหลังการฝึกอบรมมีผลแตกต่างกันทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญ 0.05 และผลการรับรู้โดยภาพรวมด้านการสำรวจการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการอนุรักษ์ระบบนิเวศวิทยาของคลองท่าแพ ก่อนและหลังการฝึกอบรมมีผลแตกต่างกันทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญ 0.01

คำสำคัญ: คลองท่าแพ การมีส่วนร่วม การอนุรักษ์น้ำ

Abstract

Community participation for water conservation of Tapae canal, Thung Song district, Nakhon Si Thammarat province adopted a survey research design. This study aimed to identify community views, analysis of problems and suggestions pertinent to water conservation as well as to disseminate and apply related research insights for the canal. The participants were assessed before and after the intervention and later they apply what they have learned to activities for preservation of the canals. Statistics analysis was conducted in terms of mean, standard deviation, and t-test. Content analysis was also done for information obtained regarding results of field activities conducted from 22 February, 2011 to 14 September, 2012. Results showed that representatives from the community suggested the community together can preserve the canal by planting trees along its coast, preserve natural resources of the surrounding environment, and establish preservation networks so that members can collaboratively work to preserve it. They should not dispose garbage into the water, preserve its water source and promote continuous cooperation between government officials and local residents. With regards to the training for new insights gained from the study of canal ecology, biology of fish, and exploitation of land along Tapae canal for ecological conservation, participants showed great improvement after the training at .01 level of statistical significance. Similarly, their awareness before and after the training on the canal ecology and biology of fish also showed significant differences at .05 level of significance. Finally, their overall awareness of land exploitation along the canal for ecological conservation before and after the training showed a significant difference at .01 level.

Keywords: Tapae Canal, Participation, Water Conservation

บทนำ

คลองท่าแพเป็นลำน้ำที่ถือกำเนิดเป็นต้นน้ำของแม่น้ำตรัง ที่ไหลจากอุทยานแห่งชาติน้ำตกโยง ตลอดลำคลองมีลำน้ำสายเล็ก ๆ หลายสายเชื่อมบรรจบกันทำให้คลองท่าแพที่มีขนาดใหญ่ขึ้น และไหลผ่านชุมชนต่าง ๆ ในอำเภอทุ่งสง ได้แก่ ชุมชนบ้านเบิก ชุมชนท่าแพได้ ชุมชนบ้านในหวัง จังหวัดได้รับการสำรวจและประเมินค่าคุณภาพของน้ำในคลองท่าแพ รวมทั้งเป็นแหล่งน้ำดิบที่สำคัญสำหรับการผลิตน้ำประปาของการประปาภูมิภาคสาขาทุ่งสง เพื่อนำไปหล่อเลี้ยงประชาชนในชุมชนเขตเทศบาลเมืองทุ่งสงและชุมชนใกล้เคียง มีการสร้างฝายน้ำลั่นตลอดแนวลำคลองอยู่เป็นระยะเพื่อการกักเก็บน้ำไว้สำหรับประชาชนใช้ในการอุปโภคและใช้ประโยชน์ด้านการเกษตร น้ำในลำคลองท่าแพจึงนับได้ว่าเป็นทรัพยากรน้ำอันทรงคุณค่ากับชุมชนเป็นอย่างยิ่ง

ในปัจจุบันคลองท่าแพมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านสิ่งแวดล้อมและนิเวศวิทยาของลำน้ำ อาจเกิดขึ้นจากหลายสาเหตุ เช่น การทำลายป่าต้นน้ำ การปล่อยน้ำเสียจากชุมชน การปนเปื้อนของสารเคมีจากการทำการเกษตร การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน ซึ่งสาเหตุเหล่านี้ส่งผลต่อคุณภาพน้ำ พืชน้ำ การแพร่กระจายของสัตว์น้ำ และส่งผลกระทบ

ต่อเนื่องไปถึงความหลากหลายทางด้านชีวภาพของสิ่งมีชีวิตตั้งแต่ขนาดเล็กจนถึงขนาดใหญ่ และทำให้ประชากรของสิ่งมีชีวิตในลำคลองลดน้อยลงตามลำดับ สิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ในลำคลองบางชนิดได้สูญหายไปหรือเกือบจะสูญหายหรือสูญพันธุ์ เช่น ปลาบางชนิดที่อาศัยอยู่ในลำคลองท่าแพแห่งนี้ และเป็นประโยชน์ด้านอาหารแก่คนในชุมชนริมคลอง คือ “ปลาดุก” เป็นปลาที่มีรสชาตีดีมาก ในอดีตสามารถจับได้จากคลองแห่งนี้ได้แต่ปัจจุบันปลาชนิดนี้หาดูได้ยาก แต่ก็ยังพบเห็นอยู่บ้าง เนื่องจากผู้คนมักจับปลาที่กำลังมีไข่ไปบริโภค ดังนั้นในการฟื้นฟูและอนุรักษ์น้ำในลำคลองท่าแพ และการอนุรักษ์ระบบนิเวศวิทยาคลองท่าแพให้มีความยั่งยืน จำเป็นต้องสร้างความร่วมมือกันหลายฝ่าย ทั้งองค์กรภาครัฐ ชุมชน และเยาวชน ที่อาศัยอยู่ต่ำลงคลองท่าแพ ให้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ มีการวางแผนร่วมกัน เพื่อการอนุรักษ์น้ำของคลองท่าแพ เพื่อการเรียนรู้ของชุมชน และเยาวชน ตลอดจนการนำทรัพยากรในคลองท่าแพมาใช้ประโยชน์ร่วมมือกันปักธงชาติ ดังเดิมให้มากที่สุดเท่าที่จะร่วมมือกันทำได้ ดังนั้นเพื่อเป็นการอนุรักษ์น้ำของคลองท่าแพ ทุกฝ่ายจึงได้

ร่วมมือกันดำเนินกิจกรรมโครงการ การมีส่วนร่วมของ ชุมชนเพื่อการอนุรักษ์น้ำคลองท่าแพ ในครั้งนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อค้นหาข้อคิดเห็น การวิเคราะห์ปัญหา และ ข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์น้ำของคลองท่าแพ

2. เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้จากผลการวิจัยด้าน การศึกษาระบบนิเวศของลำคลองท่าแพ การศึกษาชีววิทยา ของปลาที่น้ำคลองท่าแพ และการใช้ประโยชน์ที่ดิน บริเวณริมคลองท่าแพเพื่อการอนุรักษ์ระบบนิเวศวิทยา โดย ประเมินผลและวิเคราะห์ผลการรับรู้หลังการถ่ายทอด และ การนำผลการรับความรู้ไปปฏิบัติในการอนุรักษ์น้ำใน ลำคลองท่าแพ

วิธีการวิจัย

วิธีการวิจัยเรื่องนี้เป็นการวิจัยเพื่อสำรวจความ คิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์น้ำคลองท่าแพ ได้วางแผนการ ดำเนินการวิจัยตามแนวคิดของ Walaistain (2000) ดังนี้

1. การค้นหาข้อคิดเห็น การวิเคราะห์ปัญหา และ ข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์น้ำของคลองท่าแพ

1.1 ดำเนินการประชุมคณะกรรมการผู้วิจัย หัวหน้าหรือ ผู้แทนส่วนราชการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ตลอดลำน้ำคลอง ท่าแพ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำใหญ่ องค์การ บริหารส่วนตำบลหนองเสน เทศบาลเมืองทุ่งสง องค์การ บริหารส่วนตำบลชุมชน สถาบันการศึกษา เช่น มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย วิทยาเขต นครศรีธรรมราช โรงเรียนมัธยมศึกษาเทศบาลวัดท่าแพ วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้ เพื่อวางแผนการดำเนินโครงการ แบบมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์น้ำคลองท่าแพ

1.2 ประชุมแกนนำและผู้แทนที่เกี่ยวข้องตลอด ลำน้ำคลองท่าแพ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม จำนวน 137 คน เพื่อให้สมาชิกของแต่ละกลุ่ม เสนอความคิดเห็น วิเคราะห์ และสังเคราะห์ปัญหา ตลอดจนลีนแนวทางในการอนุรักษ์ คลองท่าแพ โดยการประเมินสถานการณ์และการค้นหา จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรค ที่จะใช้เป็นข้อมูลเพื่อ เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ เช่น ปัญหาที่ สามารถแก้ไขได้ในระดับชุมชนหรือระดับท้องถิ่น ปัญหา ระดับที่ต้องทำวิจัยเพื่อห้องคิดความรู้ไปแก้ไขปัญหาที่ เกิดขึ้น โดยแบ่งกลุ่มของผู้มีส่วนร่วมออกเป็น 3 กลุ่ม คือ ส่วนราชการ ผู้แทนชุมชน และนักเรียนและนักศึกษา แต่ละกลุ่มดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. แต่ละกลุ่มระดมความคิดเห็นเพื่อการวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของกลุ่ม ตามรูปแบบ

และวิธีการที่นำเสนอโดย Hudanuwat & Hudanuwat (2000)

2. แต่ละกลุ่มนำเสนอข้อคิดเห็น ปัญหา และ แนวทางแก้ไขต่อที่ประชุม

3. ประชานและเลขาธุการของแต่ละกลุ่มประชุม ร่วมกันเพื่อพิจารณาสรุปผลข้อคิดเห็น ผลการวิเคราะห์ ปัญหา ผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และ อุปสรรค ของแต่ละกลุ่ม

2. ดำเนินการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการศึกษาระบบ นิเวศของลำคลองท่าแพ การศึกษาชีววิทยาของปลาที่น้ำ คลองท่าแพ และการใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณริมคลอง เพื่อการอนุรักษ์ระบบนิเวศวิทยา

กำหนดรูปแบบและขั้นตอนในการถ่ายทอดองค์ ความรู้ที่เกิดจากการวิจัยโครงการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคลอง ท่าแพ ที่ได้ดำเนินการร่วมกับชุมชน เพื่อเรียนรู้และนำไปใช้ ในการอนุรักษ์ลำคลองท่าแพอย่างยั่งยืนต่อไป

3. การประเมินผลและวิเคราะห์ผลการรับรู้ และการนำ ผลการรับความรู้ไปปฏิบัติในการอนุรักษ์น้ำในลำคลอง ท่าแพ

3.1 กลุ่มตัวอย่างประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ ใน ครั้งนี้ ได้แก่ กลุ่มส่วนราชการ นักเรียนและนักศึกษา และ ผู้แทนชุมชน จำนวน 3 กลุ่ม จำนวน 137 คน ที่เข้าร่วม ประชุมรับฟังการถ่ายทอดองค์ความรู้จากวิทยากร

3.2 กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในกระบวนการวิจัยใน ครั้งนี้ ได้แก่ 1) แบบสอบถามความคิดเห็น และ 2) การจัด เวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

3.3 การวิเคราะห์ผลและแปรผล นำข้อมูลที่ได้มา วิเคราะห์ผลโดยการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการ ปฏิบัติการ โดยวิธี t-test

ผลการวิจัย

1. ผลการค้นหาข้อคิดเห็น การวิเคราะห์ปัญหา และ ข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์น้ำของคลองท่าแพ

ผลจากเปิดเวทีเพื่อแสดงความคิดเห็นแบบมี ส่วนร่วมของทุกกลุ่ม เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น วิเคราะห์ปัญหา ข้อเสนอแนะและแนวทางการแก้ปัญหา ร่วมกัน เมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม 2554 ณ อาคาร หอประชุมใหญ่ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ไสใหญ่ ผลสรุปข้อคิดเห็น ผลการวิเคราะห์ปัญหา และผลจากการตอบแบบสอบถาม ของผู้มีส่วนร่วม 3 กลุ่ม จำนวน 137 คน ดังนี้

1.1 ผลการสรุปข้อคิดเห็นของกลุ่มส่วนราชการที่เข้าร่วมประชุม จำนวน 36 คน มีข้อคิดเห็นสรุปได้ดังนี้

1) ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์น้ำคลองท่าแพ มีดังนี้ (1) ส่วนราชการควรมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำที่มีอยู่ในลำคลองไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และป้องกันบรรเทาภัยอันเกิดจากน้ำในคลองช่วงฤดูฝนให้เร็วที่สุดเพื่อลดผลกระทบการท่วมขังในเขตชุมชน (2) ให้ความรู้ถึงประโยชน์ของลำคลอง (3) ควบคุมการรุกล้ำพื้นที่บริเวณริมลำคลอง (4) อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบริเวณคลองท่าแพ และ (5) หน่วยงานส่วนราชการควรสร้างงบประมาณโดยเป็นแกนนำในการสร้างเครือข่าย สร้างจิตสำนึกให้ชุมชน รวมถึงให้การสนับสนุนในเรื่องงบประมาณ

2) ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางการแก้ไขเพื่อการอนุรักษ์น้ำคลองท่าแพ มีดังนี้ (1) หน่วยงานทุกหน่วยงานและประชาชนร่วมมือกันอนุรักษ์น้ำคลองท่าแพ (2) ให้ความรู้ใน การพื้นฟูป่าต้นน้ำลำคลอง (3) ส่งเสริมให้ปลูกพืชหลากหลายที่สามารถช่วยซับน้ำได้ (4) ส่งเสริมให้มีส่วนร่วมระหว่างหน่วยงานและประชาชนริมคลองอย่างต่อเนื่อง (5) จัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาลำคลองท่าแพ (6) สร้างจิตสำนึกให้ความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์ลำคลองแก่ประชาชน (7) กำกับดูแลและบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด เช่น เรื่องการใช้ที่ดิน (8) ส่วนราชการเป็นผู้ประสานงานเชื่อมโยงกับประชาชนในการอนุรักษ์คลองท่าแพ และ (9) ให้ความรู้เบื้องต้นในการดูแลและอนุรักษ์และป้องกันตั้งพัง

1.2 ผลการสรุปข้อคิดเห็นของผู้แทนชุมชน ที่เข้าร่วมประชุม จำนวน 76 คน มีข้อคิดเห็นสรุปได้ ดังนี้

1) ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับชุมชนกับการอนุรักษ์น้ำคลองท่าแพ มีดังนี้ (1) ชุมชนมีหน้าที่ดูแลและช่วยการอนุรักษ์โดยการปลูกต้นไม้ (2) ควบคุมการบุกรุกพื้นที่ลำคลอง (3) อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบริเวณคลองท่าแพ และ (4) การสร้างเครือข่าย

2) ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางการแก้ไขเพื่อการอนุรักษ์น้ำคลองท่าแพ มีดังนี้ (1) ความร่วมมือของคนในชุมชน (2) ประชาชนขาดความสามัคคี (3) ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์ลำน้ำคลอง และ (4) ขาดการเฝ้าระวังในการอนุรักษ์ลำน้ำคลอง

1.3 ผลการสรุปข้อคิดเห็นของผู้แทนนักเรียนที่เข้าร่วมประชุม จำนวน 25 คน มีข้อคิดเห็นสรุปได้ดังนี้

1.3.1) ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์น้ำคลองท่าแพ มีดังนี้ (1) ความมีการปลูกหญ้าฝักบริเวณริมคลอง (2) ไม่ทิ้งขยะลงในลำคลอง (3) ช่วยกันปลูกต้นไม้ (4) ช่วยกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (5) ไม่ปล่อยน้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรมลงในแม่น้ำลำคลอง (6) ควรแบ่งหน้าที่กันดูแลรักษาและแบ่งปันเวลาในการดูแลอนุรักษ์น้ำคลองท่าแพ และ (7) ควรลอกคลองท่าแพให้น้ำไหลได้สะดวก

1.3.2) ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางการแก้ไขเพื่อการอนุรักษ์น้ำคลองท่าแพ มีดังนี้ (1) ร่วมกันอนุรักษ์น้ำคลองท่าแพโดยการไม่ทิ้งของเสียลงในลำคลอง และ (2) สร้างจิตสำนึกให้ความรู้ ความเข้าใจในการอนุรักษ์ลำคลองแก่ประชาชน และเยาวชนที่อาศัยอยู่บริเวณริมคลองท่าแพ

2. ผลการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการศึกษาระบวนิเวศของลำคลองท่าแพ การศึกษาชีววิทยาของปลาพื้นถิ่นคลองท่าแพ และการใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณริมคลองท่าแพ เพื่อการอนุรักษ์ระบบวนิเวศวิทยา

ดำเนินการเมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2555 ณ ห้องประชุมราชพฤกษ์ สาขาวิชาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี วิทยาเขตนครศรีธรรมราช มีผู้เข้าร่วมประชุม จำนวนทั้งหมด 76 คน ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็น การรับรู้ และการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์จากแบบสอบถามของผู้เข้าร่วมประชุมสัมมนา สรุปได้ดังนี้

2.1 ผลการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจทางด้านการศึกษาระบนนิเวศวิทยาของคลองท่าแพ

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความรู้ความเข้าใจด้านระบบนิเวศวิทยาของคลองท่าแพ

รายละเอียดของหัวข้อที่ถ่ายทอด	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความรู้/ความเข้าใจ
1. ท่านมีความเข้าใจระบบนิเวศคลองท่าแพ มากน้อยเพียงใด	3.68	.963	มาก
2. ท่านคิดว่าระบบนิเวศของคลองท่าแพตั้งแต่ต้นปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปในระดับใด	3.93	.879	มาก
3. ตั้งแต่ต้นปัจจุบัน ท่านคิดว่าท่านใช้ประโยชน์จากคลองท่าแพเพียงใด	4.13	.864	มาก
4. ท่านคิดว่าการจัดการเพื่อรักษาระบบนิเวศคลองท่าแพในขณะนี้ มีความจำเป็นเพียงใด	4.28	.821	มาก
5. ท่านคิดว่าสภาพของระบบนิเวศคลองท่าแพ ในพื้นที่ชุมชนของท่านมีความสมบูรณ์ในระดับใด	3.79	.978	มาก
6. ท่านคิดว่าการศึกษาวิเคราะห์คุณภาพน้ำและดินในคลองท่าแพ เพื่อนำมาใช้ในการบริหารจัดการ มีความจำเป็นเพียงใด	4.43	.801	มาก
7. ท่านคิดว่าการศึกษาสิ่งชีวิตขนาดเล็กในคลองท่าแพ จะทำให้มองเห็นสภาพความสมบูรณ์ของคลองท่าแพ มากน้อยเพียงใด	4.22	.897	มาก
8. ท่านคิดว่า ท่านมีความรู้ด้านนิเวศวิทยาของคลองท่าแพ ก่อนได้รับการฝึกอบรม มากน้อยเพียงใด	3.42	1.003	ปานกลาง
9. ท่านคิดว่า หลังการฝึกอบรมครั้งนี้ ท่านได้รับความรู้และมีความเข้าใจเกี่ยวกับระบบนิเวศคลองท่าแพ ในระดับใด	4.12	.688	มาก
10. ท่านคิดว่าจะสามารถนำความรู้ด้านนิเวศวิทยาคลองท่าแพ จากการฝึกอบรมครั้งนี้ ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ มากน้อยเพียงใด	4.16	.708	มาก
ค่าคะแนนรวมความรู้ความเข้าใจด้านระบบนิเวศวิทยาของคลองท่าแพ	4.01	.860	มาก

จากการวัดผลระดับความรู้ความเข้าใจด้านการศึกษาระบนนิเวศวิทยาของคลองท่าแพ (ตารางที่ 1) พบว่า ผู้แทนชุมชน มีความเข้าใจระบบนิเวศคลองท่าแพ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ความคิดเห็นต่อระบบนิเวศของคลองท่าแพตั้งแต่ต้นปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปในระดับมาก และปัจจุบันมีการใช้ประโยชน์จากคลองท่าแพมากยิ่งขึ้น การจัดการเพื่อรักษาระบบนิเวศคลองท่าแพในขณะนี้ มีความจำเป็นในระดับมาก สภาพของระบบนิเวศคลองท่าแพที่ผ่านในพื้นที่ชุมชนยังมีความสมบูรณ์ในระดับมาก ในส่วนของการศึกษาวิเคราะห์คุณภาพน้ำและดินในคลองท่าแพ เพื่อนำมาใช้ในการบริหารจัดการชุมชนเห็นว่า มีความจำเป็นในระดับมาก การศึกษาสิ่งชีวิตขนาดเล็กในคลองท่าแพจะทำให้มองเห็นสภาพความสมบูรณ์ของคลอง

ท่าแพมากขึ้น ผู้แทนชุมชนมีความรู้ทางด้านนิเวศวิทยาของคลองท่าแพ ก่อนได้รับการฝึกอบรมในระดับปานกลาง หลังการฝึกอบรมครั้งนี้ผู้แทนชุมชนได้รับความรู้และมีความเข้าใจเกี่ยวกับระบบนิเวศคลองท่าแพในระดับมาก และจะสามารถนำความรู้ด้านนิเวศวิทยาคลองท่าแพ จากการฝึกอบรมครั้งนี้ ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างมาก

ผลการวิเคราะห์ทางสถิติของค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการฝึกอบรม พบว่า มีผลแตกต่างกันทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญยิ่ง และผู้แทนชุมชนสามารถนำความรู้ความเข้าใจด้านระบบนิเวศวิทยาของคลองท่าแพจากการฝึกอบรมไปใช้ประโยชน์ได้ในระดับมาก

2.2 ผลการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจทางด้านชีววิทยาบางประการของปลาพื้นถิ่นคลองท่าแพ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความรู้ความเข้าใจด้านชีววิทยาบางประการ ของปลาพื้นถิ่นคลองท่าแพ

รายละเอียดของหัวข้อที่ถ่ายทอด	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความรู้/ความเข้าใจ
1. ท่านคิดว่าปลาเวียนที่พับในคลองท่าแพ เป็นปลาใกล้สูญพันธุ์ มา กันน้อยเพียงใด	3.86	1.155	มาก
2. ท่านเคยพบปลาจิ้มฟันจะระเข้ในคลองท่าแพ มา กันน้อยเพียงใด	2.09	1.300	น้อย
3. ท่านคิดว่าปลาลิ้น สามารถพบริบบิ้นในคลองท่าแพ ได้มากน้อยเพียงใด	2.37	1.212	ปานกลาง
4. ท่านทราบดีถึงความเชี่ยวชาญของปลาหุด มา กันน้อยเพียงใด	3.14	1.060	ปานกลาง
5. ถ้าหากจับปลาหุดในถุงความเชี่ยวชาญ เพื่อเป็นการอนุรักษ์ และเพิ่มปริมาณท่านเห็นด้วยมาก น้อยเพียงใด	3.24	1.296	ปานกลาง
6. ท่านคิดว่าการจับปลาในถุงความเชี่ยวชาญ เป็นวิธีการที่ถูกต้องมากน้อยเพียงใด	2.43	1.427	ปานกลาง
7. ท่านมีความรู้หรือทราบมาก่อน มา กันน้อยเพียงใด ว่าการจับปลาผิดวิธีทำให้จำนวนและปริมาณลดลง	3.58	1.079	มาก
8. ท่านคิดว่าวิธีการจับปลาโดยใช้ไซดัก เป็นวิธีการจับปลาที่ถูกต้องมากน้อยเพียงใด	3.30	1.214	ปานกลาง
9. ท่านทราบหรือไม่ว่า วิธีการจับปลาโดยการใช้ไฟฟ้าช็อต หรือใช้ยาเบื้อง มีอันตรายมากน้อยเพียงใด	4.21	1.185	มาก
10. ท่านมีความรู้ปลาพื้นถิ่นในคลองท่าแพ ก่อนได้รับการฝึกอบรมจากวิทยากร มา กันน้อย ระดับใด	3.14	1.009	ปานกลาง
11. หลังการฝึกอบรม ท่านมีความรู้ปลาพื้นถิ่นในคลองท่าแพ มา กันน้อยระดับใด	4.01	.786	ปานกลาง
12. ท่านคิดว่าสามารถนำความรู้เรื่องปลาพื้นถิ่นในคลองท่าแพ จากการ ฝึกอบรมไปใช้ประโยชน์ ได้มากน้อยเพียงใด	4.00	.761	มาก
ค่าคะแนนรวมความรู้ความเข้าใจด้านทางด้านชีววิทยาบางประการของปลาพื้นถิ่น คลองท่าแพ	3.58	.307	มาก

จากการวัดผลระดับความรู้ความเข้าใจด้านชีววิทยาบางประการของปลาพื้นถิ่นคลองท่าแพ จากผู้นำชุมชน (ตารางที่ 2) พบว่า ปลาเวียนที่พับในคลองท่าแพ เป็นปลาใกล้สูญพันธุ์ อยู่ในระดับมาก และคนในชุมชนเคยพบปลาไม่มีจมูกฟัน ปลาจะระเข้ในคลองท่าแพ อยู่ในระดับปานกลาง คนในชุมชนสามารถเห็นในคลองท่าแพ อยู่ในระดับปานกลาง คนในชุมชนทราบถูกต้อง คนในชุมชนทราบในถุงความเชี่ยวชาญ เพื่อเป็นการอนุรักษ์และเพิ่มปริมาณ ผู้แทนชุมชนเห็นด้วย อยู่ในระดับปานกลาง การจับปลาในถุงความเชี่ยวชาญ เป็นวิธีการที่ไม่ถูกต้อง คนในชุมชนทราบในระดับปานกลาง การจับปลาผิดวิธีทำให้จำนวนและปริมาณปลาลดลง คนในชุมชนทราบอยู่ในระดับมาก วิธีการจับปลาโดยใช้ไซดัก เป็นวิธีการจับปลาที่ถูกต้องหรือไม่ คนในชุมชนทราบในระดับ

ปานกลาง วิธีการจับปลาโดยการใช้ไฟฟ้าช็อต หรือใช้ยาเบื้อง คนในชุมชนมีความรู้และเข้าใจว่ามีอันตรายในระดับมาก คนในชุมชนมีความรู้เรื่องปลาพื้นถิ่นในคลองท่าแพ ก่อนได้รับการฝึกอบรมจากวิทยากรอยู่ในระดับปานกลาง หลังการฝึกอบรม ผู้แทนชุมชนมีความรู้ปลาพื้นถิ่นในคลองท่าแพอยู่ในระดับปานกลาง และสามารถนำความรู้เรื่องปลาพื้นถิ่นในคลองท่าแพไปใช้ประโยชน์ได้มาก

ผลการวิเคราะห์ทางสถิติของค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการฝึกอบรม พบว่า ผลมีความแตกต่างกัน และผู้แทนชุมชนสามารถนำความรู้ความเข้าใจด้านชีววิทยาบางประการของปลาพื้นถิ่นคลองท่าแพจากการฝึกอบรมไปใช้ประโยชน์ได้ในระดับมาก

2.3 ผลการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจทางด้านการสำรวจการใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณริมคลองท่าแพ เพื่อการอนุรักษ์ระบบนิเวศวิทยา

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความรู้ความเข้าใจด้านการสำรวจการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการอนุรักษ์ระบบนิเวศวิทยาของคลองท่าแพ

รายละเอียดของหัวข้อที่ถ่ายทอด	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความรู้/ความเข้าใจ
1. ท่านคิดว่าการใช้ที่ดินริมคลองท่าแพ เปลี่ยนแปลงจากสวน เป็นที่อยู่อาศัย มากน้อยเพียงใด ในรอบ 10 ปี	4.01	.925	มาก
2. ท่านคิดว่าการใช้ประโยชน์ที่ดินริมคลองท่าแพ อีก 10 ปี ข้างหน้าจะมีการเปลี่ยนแปลง มากน้อยเพียงใด	4.16	.629	มาก
3. ท่านคิดว่าการเปลี่ยนแปลงที่ดินริมคลองท่าแพ จะทำให้มีผลต่อนิเวศวิทยาของคลองในระดับใด	4.25	.763	มาก
4. ท่านคิดว่าการจัดการเพื่อการใช้ประโยชน์ที่ดิน ริมคลองท่าแพ ในระยะ ถอยร่น 25 เมตร ในขณะนี้มีความจำเป็นเพียงใด	4.25	.902	มาก
5. ต้นไม้ใหญ่ริมคลองท่าแพ มีความจำเป็นที่จะอนุรักษ์ไว้ มากน้อยเพียงใด	4.49	.835	มาก
6. ท่านคิดว่าบ้านเรือนที่อยู่ติดริมคลอง มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ มากน้อยเพียงใด	4.30	.761	มาก
7. ท่านคิดว่า ท่านมีความรู้ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการอนุรักษ์ระบบนิเวศวิทยาของคลองท่าแพ ก่อนได้รับการฝึกอบรมมากน้อยเพียงใด	3.46	.833	ปานกลาง
8. ท่านคิดว่า หลังการฝึกอบรมครั้งนี้ ท่านได้รับความรู้และมีความเข้าใจ การใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการอนุรักษ์ระบบนิเวศวิทยาของคลองท่าแพ ในระดับใด	4.22	.736	มาก
9. ท่านคิดว่าจะสามารถนำความรู้ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการอนุรักษ์ระบบนิเวศวิทยาของคลองท่าแพ จากการฝึกอบรมครั้งนี้ ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้มากน้อยเพียงใด	4.17	.833	มาก
ค่าคะแนนรวมความรู้ความเข้าใจด้านการสำรวจการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการอนุรักษ์ระบบนิเวศวิทยาของคลองท่าแพ	4.15	.802	มาก

จากการวัดระดับความรู้ความเข้าใจด้านการสำรวจการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการอนุรักษ์ระบบนิเวศวิทยาของคลองท่าแพ (ตารางที่ 3) พบว่า การใช้ที่ดินริมคลองท่าแพ เปลี่ยนแปลงจากสวนเป็นที่อยู่อาศัย อยู่ในระดับมาก ในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา และการใช้ประโยชน์ที่ดินริมคลองท่าแพ ในอีก 10 ปี ข้างหน้าจะมีการเปลี่ยนแปลงในระดับมาก การเปลี่ยนแปลงที่ดินริมคลองท่าแพ จะทำให้มีผลต่อนิเวศวิทยาของคลองอยู่ในระดับมาก การจัดการเพื่อการใช้ประโยชน์ที่ดิน ริมคลองท่าแพ ในระยะถอยร่น 25 เมตร ในขณะนี้มีความจำเป็นมาก ต้นไม้ใหญ่ริมคลองท่าแพ มีความจำเป็นที่จะอนุรักษ์ไว้ในระดับมาก บ้านเรือนที่อยู่ติดริมคลองมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศอยู่ในระดับมาก ความรู้ด้านการใช้

ประโยชน์ที่ดินเพื่อการอนุรักษ์ระบบนิเวศวิทยาของคลองท่าแพ ก่อนได้รับการฝึกอบรมอยู่ในระดับปานกลาง หลังการฝึกอบรมครั้งนี้ได้รับความรู้และมีความเข้าใจการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการอนุรักษ์คลองท่าแพ อยู่ในระดับมาก และจะสามารถนำความรู้ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน เพื่อการอนุรักษ์คลองท่าแพ จากการฝึกอบรมครั้งนี้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้อยู่ในระดับมาก

ผลการวิเคราะห์ทางสถิติของค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการฝึกอบรม พบว่า มีผลแตกต่างกันทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญยิ่ง และผู้แทนชุมชนสามารถนำความรู้ด้านความรู้ความเข้าใจด้านการสำรวจการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการอนุรักษ์ระบบนิเวศวิทยาของคลองท่าแพจากการฝึกอบรมไปใช้ประโยชน์ได้มาก

2.4 ผลการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจของสมาชิกเครือข่ายชุมชนนักลงท่าแพโดยภาพรวม

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความรู้ความเข้าใจด้านการสรุปภาพรวมของทุกประเด็น

รายละเอียดของหัวข้อที่ถ่ายทอด	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความรู้/ความเข้าใจ
1. สรุปภาพรวมท่านมีความรู้ความเข้าใจ ก่อนการฝึกอบรมในทุกเรื่องจากการเข้าร่วมประชุมสัมมนา ในครั้งนี้ มากน้อยเพียงใด	3.18	.947	มาก
2. หลังการฝึกอบรม ในทุกเรื่องจากการเข้าร่วมประชุมสัมมนาในครั้งนี้สรุปโดยรวมแล้ว ท่านมีความรู้ความเข้าใจเพิ่มขึ้น มากน้อยเพียงใด	4.48	.683	มาก
3. สรุปภาพรวมทุกเรื่อง ท่านคิดจะนำความรู้ความเข้าใจไปปฏิบัติใช้เพื่อการอนุรักษ์คลองท่าแพ ได้มากน้อยเพียงใด	4.36	.773	มาก
4. ท่านคิดว่าการรวมกันเป็นกลุ่มชุมชนของท่าน กลุ่มละ 20-30 คนสามารถทำกิจกรรมการอนุรักษ์ คลองท่าแพ ให้เกิดประโยชน์และสร้างความยั่งยืนได้ มากน้อยเพียงใด	4.29	.758	มาก
5. ท่านมีความประเสริฐ จะให้โครงการดำเนินกิจกรรมต่อไปหรือไม่ มากน้อยเพียงใด	4.39	.828	มาก
6. หลังจากท่านฝึกอบรมตามโครงการนี้แล้ว ท่านมีความต้องการที่จะรวมตัวเป็นกลุ่มชุมชนเพื่อ ทำกิจกรรมอนุรักษ์คลองท่าแพ มากน้อยเพียงใด	4.34	.770	มาก
ค่าคะแนนรวมความรู้ความเข้าใจการสรุปภาพรวมของทุกประเด็น	4.23	.793	มาก

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยผลการถ่ายทอดความรู้ด้านต่าง ๆ และภาพรวมของ การถ่ายทอดองค์ความรู้ในทุกประเด็น ระหว่างก่อนและหลังการฝึกอบรม

	ความรู้ความเข้าใจด้าน ระบบนิเวศวิทยาของ คลองท่าแพ	ด้านชีววิทยาทางประการ ของปลาพื้นถิ่นคลองท่าแพ	ด้านการสำรวจการใช้ ประโยชน์ที่ดินเพื่อการ อนุรักษ์ระบบนิเวศวิทยา	ภาพรวมในทุกประเด็น
ก่อนการฝึกอบรม	3.12 ^a	3.14 ^a	3.46 ^a	3.18 ^a
หลังการฝึกอบรม	4.12 ^b	4.01 ^b	4.22 ^b	4.48 ^b
t-test	*	*	**	**
p	0.0481	0.0358	0.0108	0.0102

หมายเหตุ: อักษรที่ไม่เหมือนกันในแผลแนวตั้งของแต่ละแผล มีค่าเฉลี่ยไม่แตกต่างกันทางสถิติที่ระดับ **($P \leq .01$) และ *($P \leq .05$) ทดสอบโดยวิธี t-test

จากการวัดผลระดับความรู้ความเข้าใจด้านการสรุปภาพรวมของของสมาชิกเครือข่ายชุมชนนักลงท่าแพโดยภาพรวมทุกประเด็น (ตารางที่ 4) พบว่า ผู้แทนชุมชนมีความรู้ความเข้าใจ ก่อนการฝึกอบรมในทุกเรื่องจากการเข้าร่วมประชุมสัมมนาในครั้งนี้อยู่ในระดับมาก ส่วนหลังการฝึกอบรม ในทุกเรื่องจากการเข้าร่วมประชุมสัมมนาในครั้งนี้สรุปโดยรวมแล้วผู้แทนชุมชน มีความรู้ความเข้าใจเพิ่มขึ้นอยู่ในระดับมากที่สุด สรุปภาพรวมจากการรับรู้ด้านระบบนิเวศวิทยาของคลองท่าแพ ด้านชีววิทยาทางประการของปลาพื้นถิ่นคลองท่าแพ และ ด้านการสำรวจการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการอนุรักษ์ระบบนิเวศวิทยาของคลองท่าแพ จากผลการวิจัยนี้ ผู้แทนชุมชนสามารถนำความรู้ความเข้าใจไปปฏิบัติใช้เพื่อการอนุรักษ์คลองท่าแพได้ในระดับมาก ในการรวมกันเป็นกลุ่มชุมชน กลุ่มละ 20-30 คน สามารถทำกิจกรรมการอนุรักษ์ คลองท่าแพให้เกิดประโยชน์และสร้างความยั่งยืนได้ อยู่ในระดับมาก ผู้แทนชุมชนมีความประสันต์ จะให้โครงการ

ดำเนินกิจกรรมต่อไปอยู่ในระดับมาก หลังจากการฝึกอบรม ตามโครงการนี้แล้ว ผู้นำชุมชนมีความต้องการที่จะรวมตัวเป็นกลุ่มชุมชนเพื่อทำกิจกรรมอนุรักษ์คลองท่าแพ อยู่ในระดับมาก

ผลการรับรู้ ความเข้าใจของผู้เข้าร่วมโครงการในครั้งนี้ มีผลการรับรู้ และความเข้าใจด้านระบบนิเวศวิทยา ของคลองท่าแพ ก่อนและหลังการฝึกอบรม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านชีววิทยาทางประการของปลาพื้นถิ่นคลองท่าแพ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และด้านการสำรวจการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการอนุรักษ์ระบบนิเวศวิทยา มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และผลการรับรู้ ความเข้าใจของผู้เข้าร่วมโครงการในครั้งนี้ในทุกประเด็น มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ก่อนและหลังการฝึกอบรม (ตารางที่ 5)

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการค้นหาข้อคิดเห็น การวิเคราะห์ปัญหา เพื่อ หาแนวทางในการอนุรักษ์น้ำคลองท่าแพ พบร้า ปัญหาเกิด จำกบริเวณพื้นที่ต่อลดสำนักคลองท่าแพมีผู้ที่ใช้ประโยชน์ เป็นจำนวนมาก เช่น การใช้ประโยชน์จากการสร้างบ้านเรือน และใช้ ประโยชน์จากการน้ำในคลองท่าแพไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน จึงยากต่อการดูแลและควบคุมไม่ให้บริเวณ คลองท่าแพมีการทิ้งขยะลงในลำคลอง ไม่ปล่อยสารเคมีลง ในลำคลอง ไม่มีการทำลายป่าต้นน้ำ ไม่มีการปล่อยน้ำเสีย จากชุมชน ซึ่งสาเหตุเหล่านี้เกิดจากชุมชนขาดจิตสำนึกระ ขาดองค์ความรู้เกี่ยวกับคลองท่าแพ ซึ่งสาเหตุเหล่านี้ส่งผล ต่อคุณภาพน้ำในลำคลอง คุณภาพพืชน้ำ การแพร่กระจาย ของสัตว์น้ำ และส่งผลกระทบต่อเนื่องไปถึงความ หลากหลายทางด้านชีวภาพของสิ่งมีชีวิตตั้งแต่ขนาดเล็ก จนถึงขนาดใหญ่ และทำให้ประชากรของสิ่งมีชีวิตในลำ คลองลดน้อยลงตามลำดับ

จากการวิจัยผู้แทนชุมชนได้เสนอแนวทางการ อนุรักษ์น้ำคลองท่าแพไว้ ที่สามารถสรุปได้ 3 ประการ คือ (1) การอนุรักษ์สภาพแวดล้อมของคลองท่าแพโดยการ จัดการระบบนิเวศของลำคลองท่าแพ (2) การอนุรักษ์โดย การสร้างจิตสำนึกระบบของชุมชนต่อการอนุรักษ์น้ำคลองท่าแพ และ (3) การพัฒนาระบบนิเวศของคลอง โดยมีกิจกรรมของ ชุมชนให้สอดคล้องกับการอนุรักษ์ และการอนุรักษ์คลองท่า แพจะประสบความสำเร็จได้ต้องเกิดจากการสนับสนุนจาก หลากหลายส่วน มีความร่วมมือและช่วยเหลือกันทั้ง หน่วยงานของรัฐบาลและเอกชน ผลการเสนอข้อคิดเห็น และปัญหาที่เกิดขึ้นสามารถใช้เป็นแนวทางในการร่วมมือ กันอนุรักษ์น้ำคลองท่าแพให้เกิดผลสำเร็จ และจาก ผลการวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ของ Sirimatho (2013) พบร้า การมีส่วนร่วมของประชาชนใน การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลอง ใหม่ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และหากพิจารณาเป็นราย ด้านที่นำไปสู่ความสำเร็จ พบร้า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการ ตัดสินใจ ($\bar{X} = 3.65$) รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับ ผลประโยชน์ ($\bar{X} = 3.51$) ด้านการมีส่วนร่วมในการ ประเมินผล ($\bar{X} = 3.51$) ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับ ผลการวิจัยในครั้งนี้ หากให้ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามา มีส่วนร่วม เช่น ร่วมกันกำหนดนโยบายดำเนินกิจกรรม ต่าง ๆ ร่วมในการตัดสินใจ ร่วมในการดำเนินงาน ในการ

รับรู้สถานการณ์ของคลองท่าแพในปัจจุบัน และร่วมกัน เสนอข้อคิดเห็น วิเคราะห์ปัญหา และหาแนวทางในการ แก้ปัญหาหรือแนวทางในการอนุรักษ์น้ำในคลองท่าแพ ความสำเร็จในลักษณะความร่วมมือเช่นนี้ จากการรายงาน ผลการวิจัยการสร้างเครือข่ายผู้ปลูกสมอในเขตลุ่มน้ำปาก พนังของ Na Nakorn, Intramanee, Kaewchay, Rangtam & Kaewnoon (2008) พบร้า ผลการถ่ายทอด องค์ความรู้และเทคโนโลยีสู่กลุ่มเกษตรกร จำนวน 10 กลุ่ม ๆ ละ 10 ครัว สามารถเพิ่มขีดความสามารถด้าน กำลังคน ด้านวิชาการ และด้านการตลาด ให้แก่เกษตรกร ผู้ปลูกสมอในลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราชได้เป็น อย่างดี หลังการถ่ายทอดเทคโนโลยี พบร้าเกษตรกรมีความรู้ ความเข้าใจและสามารถนำความรู้ความเข้าใจไปใช้ปฏิบัติได้ อย่างเป็นรูปธรรม และเกษตรกรที่มีประสบการณ์การผลิตสม อิโวเป็นเวลาระยะนานถึงแม้จะมีการศึกษาค่อนข้างต่ำ แต่ เกษตรกรสามารถผลิตสมอให้มีคุณภาพเพื่อการส่งออกได้ดี นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ Yotharak (2017) ได้เสนอแนะ ทางการจัดการน้ำลุ่มน้ำปากพนังร่วมกับของรัฐและกลุ่ม ชุมชน พบร้า มีอยู่ 3 แนวทาง ดังนี้ (1) แนวทางการบริหาร จัดการน้ำของกรมชลประทาน (2) แนวทางการบริหารจัดการ น้ำของกลุ่มรักษ์ลุ่มน้ำปากพนัง และ (3) แนวทางการบริหาร จัดการน้ำของคณะกรรมการศึกษาข้อมูลการบริหารจัดการน้ำ ลุ่มน้ำปากพนัง ทั้ง 3 แนวทางดังที่กล่าวแล้ว ได้รับการ พัฒนาไปสู่แนวทางการบริหารจัดการลุ่มน้ำปากพนังร่วมกัน และจากการศึกษานี้ยังได้นำเสนอไว้เป็นสองมิติ คือ มิติ โครงการสร้างการบริหารจัดการน้ำร่วมกัน และมิติความร่วมมือ ด้านข้อมูล

จากการวิเคราะห์ทางสถิติของค่าเฉลี่ยก่อน และหลังการฝึกอบรม พบร้า มีผลแตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยผู้แทนชุมชนสามารถนำ ความรู้ความเข้าใจด้านระบบนิเวศวิทยาของคลองท่าแพ จากการฝึกอบรมไปใช้ประโยชน์ได้มาก และยังชี้ให้เห็นว่า หากผู้แทนชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ คลองท่าแพ ผู้แทนชุมชนก็สามารถรับรู้และนำความรู้ไปสู่ การปฏิบัติที่ก่อให้เกิดการอนุรักษ์คลองท่าแพอย่างยั่งยืนได้

ข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการอนุรักษ์ คลองท่าแพอย่างยั่งยืน โดยทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เช่น ภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน ต้องมีการร่วมมือกันอย่าง จริงจังเป็นภาคีเครือข่ายกัน และก่อนที่จะดำเนินการใน กิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับการอนุรักษ์ ทุกภาคส่วนจะต้องมี องค์ความรู้ และมีความรู้ในบริบทของคลองท่าแพเป็น พื้นฐาน เพื่อที่จะนำองค์ความรู้ต่าง ๆ ไปใช้ช้อนมูลในการ แก้ปัญหาร่วมกัน เพื่อความยั่งยืนของคลองท่าแพต่อไป

สรุป

ผลการมีส่วนร่วมในการค้นหาข้อคิดเห็นและการวิเคราะห์ปัญหาในการอนุรักษ์น้ำคลองท่าแพของผู้แทนทุกภาคส่วนที่เข้าร่วมโครงการนี้ พบปัญหาเกิดขึ้นในบริเวณคลองท่าแพ ซึ่งมีผู้ที่ใช้ประโยชน์จากคลองท่าแพเป็นจำนวนมาก เช่น การใช้ประโยชน์จากที่ดินเพื่อทำการเกษตร จากการสร้างบ้านเรือน และจากการนำน้ำในคลองท่าแพไปใช้ในชีวิตประจำวัน จึงทำให้ยากต่อการดูแลและควบคุม ผู้แทนเครือข่ายได้เสนอความคิดเห็นในการอนุรักษ์พืชสูงสุดให้ดังนี้ ต้องสร้างความตระหนักรู้ในเรื่องต่อไป ไม่ทิ้งขยะลงในลำคลอง ไม่ปล่อยสารเคมีลงในลำคลอง ลดหรือเลิกการทำลายป่าต้นน้ำ ไม่ปล่อยน้ำเสียจากชุมชนสู่ลำคลอง ซึ่งสาเหตุเหล่านี้เกิดจากปัญหาที่เกิดขึ้น เช่น การขาดจิตสำนึก ขาดความร่วมมือของชุมชน ขาดองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับคลองท่าแพ และขาดผู้นำที่เข้มแข็ง ซึ่งสาเหตุเหล่านี้ส่งผลต่อระบบนิเวศของคลองท่าแพ เช่น คุณภาพน้ำในลำคลอง ความหลากหลายของพืชน้ำ การแพร่กระจายของสัตว์น้ำ และส่งผลกระทบต่อเนื่องไปถึงการสูญพันธุ์ของสัตว์น้ำทางชั้นนิติ ความหลากหลายทางด้านชีวภาพของสิ่งมีชีวิตตั้งแต่ขนาดเล็กจนถึงขนาดใหญ่ และทำให้ประชากรของสิ่งมีชีวิตในลำคลองลดน้อยลงตามลำดับ

ผลการรับรู้ ความเข้าใจของผู้เข้าร่วมโครงการในครั้งนี้ มีผลการรับรู้ และความเข้าใจด้านระบบนิเวศวิทยาของคลองท่าแพ ก่อนและหลังการฝึกอบรม มีความแตกต่างกันทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญ .05 ด้านชีวิทยาทางประการของปลาพื้นถิ่นคลองท่าแพ มีความแตกต่างกันทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญ .05 และด้านการสำรวจการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการอนุรักษ์ระบบนิเวศวิทยามีความแตกต่างกันทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญยิ่ง .01 และผลการรับรู้ ความเข้าใจของผู้เข้าร่วมโครงการในครั้งนี้ในทุกประเด็น มีความแตกต่างกันทางสถิติอย่างมี

นัยสำคัญยิ่ง .01 ก่อนและหลังการฝึกอบรม และผลของ การถ่ายทอดความรู้ในครั้งนี้ชุมชนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปปรับใช้ในการอนุรักษ์คลองท่าแพได้เป็นอย่างดี (ตารางที่ 5)

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณเทศบาลเมืองทุ่งสงที่ได้สนับสนุนทุนอุดหนุนการวิจัย ปีงบประมาณ พ.ศ. 2554

References

Hudanuwat, N., & Hudanuwat, N. (2000). *SWOT: The Strategy Planning of Community Business*. 2nd ed. Locality Development Institute, Department of Medical Science. [in Thai]

Na Nakorn, S., Intramanee, V., Kaewchay, T., Rangtam, T., & Kaewnoon, C. (2008). *The Establishment of Pomelo Farmer Network in Pak Panang Basin*. In Report of Thailand Research Symposium 2010, Bangkok Convention Center, Central World. [in Thai]

Sirimatho, P. (2013). *The Participation of People on the Developing of Klong Mai Sufficient Community, Sampran District, Nakhon Pratum Province*. M.A. Thesis, Mahachulalongkornrajavidyalaya University. [in Thai]

Walaistain, P. (2000). *Process and Technique of Working of Developer*. Bangkok: Thailand Research Fund (TRF). [in Thai]

Yotharak, D. (2017). Water resource management in the Pak Phanang River Basin. *Journal of Southern Technology*, 10(1), 185-191.